

תיקון ליקויים

השירות למען המפגר

דו"ח שנתי 14, עמ' 310

בתקופה דצמבר 1958 — ינואר 1960 ערך מוסד סאלד, לפי בקשת משרד הסעד, סקר על הצורך בסידור ילדים מפגרים במוסדות או אצל משפחות אומנות. מהסקר התברר, שבינואר 1960 היו 498 ילדים מפגרים זקוקים לסידור במוסד ולא סודרו, מהם הוגדרו 387 כמקרים "דחופים ביותר", ו-57 כ"דחופים למדי". בעקבות הביקורת דרש משרד הסעד ממוסד סאלד, כשנתיים וחצי אחרי סיום הסקר, רשימה מפורטת ושמיית של המפגרים, לצורך זיהוי המקרים הדורשים סידור דחוף.

עד חודש יוני 1964 הובאו לטיפול כל 498 המקרים שנקבעו בסקר כזקוקים לסידור: לגבי 385 מקרים נתברר, שרובם סודרו סידור מתאים עוד לפני קבלת החומר המפורט מאת מוסד סאלד, וביתר המקרים לא היה עוד צורך בסידור; 113 המקרים שנותרו סודרו במוסדות שונים אחרי קבלת הפרטים ממוסד סאלד.

לבד מן הסקר לא היה לשירות חומר מרכזי, שיאפשר לקבוע את מספר המפגרים המכחים לסידור, הואיל והכרטסת והתיקים במשרד הראשי, שעליהם צריך להתבסס ריכוז הנתונים, לא נוהלו כראוי. גם הכרטסות והתיקים בלשכות המחוזיות של המשרד לא היו מעודכנים או שלא הופרדו מהכרטסת של יחידות אחרות.

הוחל במיון התיקים הנמצאים בארכיב המרכזי של משרד הסעד תוך הסתייעות בנתונים, שנתקבלו מלשכות הסעד ומהמוסדות בדבר המקרים שהיו בטיפולם. הנתונים, שנאספו לגבי כלל המפגרים, שימשו להקמת כרטסת שמית בשיטת ניקוב, שלפיה מוינו המקרים על פי קבוצות של רמת המשכל, מידת המופרעות, המצב הגופני וצורת הסידור. העתקים מהכרטסת שבמרכז הועברו ללשכות המחוזיות, לכל לשכה אותו חלק המתייחס למקרים הנמצאים בטיפולם.

לא נקבעו הנחיות בכתב למיון המקרים ולקביעת סדר העדיפות של סידורם במוסדות. ההחלטות בדבר סידור מוסדי של מקרים חדשים התקבלו בדרך כלל, בלי שיהיו בפני השירות כל אותן בקשות לסידור מוסדי, שנתקבלו בעבר ושלא נענו מחמת חוסר מקום. על אף הוראות הנהלת השירות להביא בפניה כל מקרה של בקשה לסידור מוסדי, אירעו מקרים רבים, שהלשכות המחוזיות, ולעתים אף הלשכות המקומיות, סידרו מפגרים במוסדות על דעת עצמן, והודיעו על כך לשירות רק בדיעבד. כתוצאה מכך ניתנה לפעמים עדיפות בסידור מוסדי למקרים, שפנו לאחרונה לקבלת עזרה, לעומת אחרים, שהמתינו בתור זמן רב.

עדיין לא נקבעו הנחיות בכתב בדבר מיון המקרים וקביעת סדר העדיפויות לסידור מוסדי. ההחלטה לסידור נתונה למעשה בידי ועדת מיון, המורכבת מן המפקחת הארצית למיון והשמה, הפסיכולוג הראשי והמפקחת המחוזית הנוגעת בדבר. ההחלטה מתבססת על נתונים אישיים של כל מפגר. במקרה של ספק נשלח המועמד לבדיקה לאחת משלוש תחנות אבחון מיוחדות, שהוקמו מאז סוף 1963, שבהן פועל צוות מומחים.

היו מקרים, שאי-אפשר היה לוודא מהתיקים והכרטיסים, אם בוצעה ההחלטה בדבר סידור מוסדי. העדר אנפורמציה מעין זו עלול היה ליטול מהשירות את האפשרות לנצל את המקום הפנוי לקליטת מפגר אחר.

השירות מקבל כעת באורח שוטף מאת לשכות הסעד של הרשויות המקומיות דו"חות חודשיים לפי שמות המפגרים, המוחזקים במוסדות על חשבונן. כן מקבל השירות בסדירות דו"חות מהמוסדות על כניסה ויציאה של כל מפגר. על פי דו"חות אלה מעדכן השירות את הרשימה השמית של המפגרים הנמצאת ברשותו, ומקיים מעקב אחרי תפיסת המקומות שבמוסדות.

ביקורי הפיקוח במוסדות נעשו בתכיפות שונה. לדעת הביקורת, אף אם מבחינת העניין יש הצדקה בהבדלים בתכיפות הביקורים, מן הצורך שהדבר יתבטא בתכנון ושהביצוע ייבדק על פיו.

הפיקוח על המוסדות נעשה עתה על ידי מפקחת ארצית אחת שבשירות, וביקוריה מתוכננים לפי הרמה והצרכים של כל מוסד ובאישור הממונה על השירות. שני מוסדות ממשלתיים, הכוללים כל אחד 216 מיטות, אינם בפיקוח כלל: "שקמה" ברעננה, והכפר השוודי בירושלים.

*

ב-1.9.1964 היו רשומים במשרד 5,636 מקרים של ילדים מפגרים, שמהם 2,514 היו מסודרים נמצאו כ-2,300, שאף לא מוינו על ידי ועדת המיון של המשרד, מהם כ-1,800 יום ומרכזי שיקום, 712; הדרכה ביתית, 64. לא היו מסודרים 3,122, מבין המקרים הלא-מסודרים נמצאו כ-2,300, שאף לא מוינו על ידי ועדת המיון של המשרד, מהם כ-1,800 מחמת חוסר פרטים מלאים בתיקים; לגבי כ-500 מקרים לא היו קיימים תיקים כלל.

ב-1.11.1964 עמדו לרשות המשרד 52 מקומות פנויים לסידור ילדים מפגרים במוסדות לא-ממשלתיים. המשרד הסביר, שלא ניצל מקומות אלה מחוסר תקציב. לדעת הביקורת, בעיית סידור ילדים מפגרים חמורה כל כך, שאין להסכים למצב זה; היה צורך למצוא את האמצעים הדרושים כדי לנצל את המקומות הפנויים האלה.

השיקום הסוציאלי; שירותי סעד מוניציפאליים

דו"ח שנתי 12, עמ' 166, 167

תוצאות מעקב אחר תיקון ליקויים בנושאים אלה — ראה בפרק "סעד למשפחה ולפרט הנזקקים", עמ' 369 בדו"ח זה.